

॥ ज्योतिर्मय ॥

Online Journal of Literature....

साहित्याचे विद्यापीठ

❑ पुणे ❑ वर्ष १ ले ❑ अंक १८ वा ❑ शनिवार दि.१५ फेब्रुवारी २०२५ ❑ पाने ४ ❑ मूल्य : निशुल्क (खासगी वितरणासाठी)

विशेष लेख...

खिरापतींनी राज्य सरकार कर्जबाजारी

– प्रा डॉ सुधीर अग्रवाल

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

राज्य सरकार करोडो रुपयांच्या कर्जाच्या चक्रव्युहात फसली असताना सत्तेच्या लालसेपोटी राज्यकर्त्यांनी अनेक फुकट्या योजना जाहीर करून कोट्यावधी रुपयांची उधळण केली आहे. सत्तेत येताच आता सरकार आता या योजनांचा फेरआढावा घेत बंद करण्याच्या तयारीत आहे.

राज्यात सध्या अनेक मोफत योजना सुरू आहेत. शिवभोजन, आनंदाचा शिधा, मुख्यमंत्री शिष्यवृत्ती, पिक रिक्षा, मांगल त्याला सोलर पॅनल, शेतीसाठी मोफत वीज आदींसह मुख्यमंत्री माझी लाडकी बहीण योजनेचा यात समावेश आहे. विधानसभा निवडणुकीपूर्वी महायुतीनं अनेक योजनांची घोषणा केली होती. मुख्यमंत्री माझी लाडकी बहीण ही योजना महायुतीला पुन्हा सत्तेत आणण्यास कारणीभूत ठरली. ही योजना महायुतीसाठी क्रांतिकारक ठरली असून, अभूतपूर्व असा या योजनेला प्रतिसाद मिळत आहे. दरम्यान, महायुती सरकारनं अनेक योजनांची घोषणा करत हे सरकार कसं लोकाभिमुख आहे, हे दाखवण्याचा प्रयत्न केला होता. परंतु विविध योजनांमुळं आणि लोकांना मोफत वाटल्यामुळं त्याचा थेट परिणाम राज्याच्या तिजोरीवर होत आहे.

आधीच राज्यावर लाखोंचे कर्ज असताना आणि या विविध योजनांच्या माध्यमातून राज्याची तिजोरी खाली होत आहे. दरम्यान, राज्याच्या अर्थसंकल्पात १ लाख कोटी रुपयांची वित्तीय तूट आहे. ती तूट भरून काढण्यासाठी अनेक फुकट योजना बंद होण्याच्या मार्गावर असल्याचं बोललं जातय.यातच शिवभोजन थाळी योजना बंद होऊ नये यासाठी माजी मंत्री छान भुजबळांनी मुख्यमंत्र्यांना पत्र लिहिलं. दुसरीकडं ही योजना सुरु राहावी यासाठी काँग्रेस नेते विजय वड्टेटीवार यांनी मागणी केली आहे. मात्र राज्यावर कर्जाचा डोंगर असताना आणि सरकारकडं पैसे नसताना योजना कशासाठी हव्यात? असा सूर सरकारमधील काही मंत्र्यांचा असल्याची दबक्या आवाजत चर्चा आहे. दरम्यान, अर्थसंकल्पात घेण्यात येणाऱ्या विभागनिहाय बैळकीत याबाबत चाचपणी होणार आहे. लाडकी बहीण योजनेमुळं अन्य योजनांना निधी देण्यास पैसे नाहीत. त्यामुळं लाडकी बहिण योजना बंद होणार का? यावर तर्कवितर्क लावले जात आहेत.

सध्याच्या घडीला राज्यावर सुमारे सात लाख ८२ हजार कोटी रुपयांचे कर्ज आहे. महाराष्ट्र परकीय गुंतवणुकीत पुढे असला तरी राज्यावरील कर्जाचा बोजा मागील वर्षापेक्षा १० टक्क्यांनी वाढला असल्याची कबुली खुद्द अर्थमंत्री अजित पवार यांनीच मागच्या अर्थसंकल्पीय अधिवेशनात दिली होती. मात्र अर्थसंकल्प मांडण्याच्या आधी व नंतरच्याही कालावधीत राज्य सरकारकडून नागरिकांना आकर्षित करण्यासाठी अनेक ‘मोफत’ योजना जाहीर करण्यात आल्या आहेत. त्यामुळे राज्याची आर्थिक स्थिती अधिकच बिकट बनली आहे. तरी देखील सत्ताधऱ्यांनी योजनांवर अमाप खर्च केला.

योजनांचे पीक व त्यावरील खर्च

मुख्यमंत्री माझी लाडकी बहीण योजना दरवर्षी – ४६ हजार कोटी रुपये मुलींना मोफत उच्च शिक्षण – दरवर्षी १८००कोटी रुपये मुख्यमंत्री युवा प्रशिक्षण – दरवर्षी ५ हजार ५०० कोटी रुपये मुख्यमंत्री अन्नपूर्ण योजना – दरवर्षी १३०० कोटी रुपये मुख्यमंत्री बळीराजा वीज सवलत योजना – दरवर्षी १४ हजार ७६१ कोटी रुपये मुख्यमंत्री वयोश्री योजना ४८० कोटी रुपये लेक लाडकी योजना अंदाजे १ हजार कोटी रुपये गाव तिथे गोदाम योजना ३४१ कोटी रुपये मोफत तिर्थक्षेत्र दर्शन योजना ४०० कोटी रुपये. कर्जाच्या या दुष्ट चक्रातून बाहेर पडण्यासाठी राज्य सरकार आता कोणत्या योजना बंद करणार कोणता अतिरिक्त कर लावणार याकडे लोकांचे लक्ष लागले आहे.

लक्षवेधी छायाचित्र....

उद्देश जर निश्चित असेल तर काट्याची अडचण येत नसते .

(छाया – रवि देशमुख, पुणे)

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

छत्रपती संभाजीनगर – बालकुमार

फाऊंडेशन आणि दगडोजीराव देशमुख महाविद्यालय, बजाजनगर यांच्या वतीने आयोजित वाळूजमहानगर शालेय काव्यवाचन स्पर्धा शुक्रवारी विद्यार्थ्यांच्या मोठ्या उत्साहात संपन्न झाली. वाळूज महानगर परिसरातील पंधरा शाळेच्या एकूण ६५ विद्यार्थ्यांनी काव्यवाचन स्पर्धेत सहभाग नोंदवला. आईवडील, शाळा, निसर्ग, भाऊ, मोबाईल, इंटरनेट, दुगवत चाललेले नाते संबंध या विषयावरच्या कवितांनी उपस्थितांना मंत्रमुग्ध केले. स्पर्धेत स्व. भैरोमल तनवाणी विद्या मंदिराची शांभवी भट हिने प्रथम, शहीद भगतसिंग विद्यालय रांजणगाव येथील साक्षी साळेवाड हिने द्वितीय तर भोंडवे पाटील पब्लिक स्कूल बजाजनगर येथील संस्कृती गावडे या विद्यार्थिनीने तृतीय क्रमांक पटकावला. लालबहादूर शास्त्री विद्यालयाची अनुष्का राऊत व शंकराव पाटील विद्यालय रांजणगाव येथील रामेश्वरी धनवटे या विद्यार्थिनींनी उत्तेजनार्थ पारितोषिक पटकावले. भगवान महावीर

विद्यालयाची ऋतुजा धोंडगे, लालबहादूर शास्त्री विद्यालयाची नंदिनी थोरात, शंकर पाटील विद्यालय रांजणगावची श्रावणी वडजे,रॉयल इंग्लिश स्कूल रांजणगाव येथील ईश्वरी सूर्यवंशी, भगवान महावीर ,बजाजनगर येथील स्नेहल कणके तर न्यू शहीद भगतसिंग रांजणगाव विद्यालयाची प्रतीक्षा बोरकर यांची विशेष उल्लेखनीय स्पर्धक म्हणून निवड करण्यात आली.

विजेत्या स्पर्धकांना स्मृतिचिन्ह, प्रमाणपत्र,

आणि पुस्तके तर सर्व सहभागी स्पर्धकांना पाहुण्यांच्या हस्ते प्रमाणपत्र देण्यात आले. या स्पर्धेचे परीक्षण सुप्रसिद्ध बालसाहित्य गेणू शिंदे आणि सुप्रसिद्ध बालसाहित्य लेखिका अलकनंदा घुगे- आंधळे यांनी केले. पारितोषिक वितरण कार्यक्रमासाठी घृणेश्वर सहकारी ग्राहक संस्थेचे मा. तुकाराम पोतले, मराठवाडा साहित्य संमेलनाचे स्वागताध्यक्ष मा.विजय राऊत, मा. विवेक जैस्वाल, एम्स करिअर अकॅडमी चे डॉ.

दिनेश पाटील, प्राचार्य राहुल हजारे, उप प्राचार्य संजय सांभाळकर, बालकुमार फाउंडेशनचे गणेश घुले यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

यावेळी तुकाराम पोतले, राहुल हजारे, डॉ. दिनेश पाटील यांनी उपस्थित विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक बालकुमार फाउंडेशनचे गणेश घुले यांनी केले. या स्पर्धेतून निवडण्यात आलेल्या दहा स्पर्धकांना ४४ व्या मराठवाडा साहित्य संमेलनात बालकुमार मेळाव्यात मान्यवर बालसाहित्य लेखकांसोबत काव्य वाचनाची संधी मिळणार आहे. शालेय काव्यवाचन स्पर्धेसाठी डॉ दिनेश पाटील, एम्स करिअर इन्स्टिट्यूट, बजाजनगर यांचे विशेष सहकार्य लाभले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन कवी कुलदीप साबळे तर आभार उत्कर्ष आहेर यांनी मानले.

स्पर्धेच्या यशस्वीतेसाठी प्राचार्य राहुल हजारे, बालकुमार फाऊंडेशनचे गणेश घुले, अविनाश सोनटके, किरण निकम, ईश्वर उमाळे, कुलदीप साबळे, कुमार बिरदवडे, चक्रधर डाके, मनोज जाधव, उत्कर्ष आहेर शुभम साबळे यांनी केले आहे.

साताऱ्यात पहिले शिव साहित्य संमेलन, शिवजयंतीदिवशी भव्य शोभायात्रा काढण्यात येणार

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

सातारा – शिवजयंती महोत्सव

समिती सातारा यांच्या वतीने दि. १७ ते १९ फेब्रुवारीअखेर शाहू कलामंदिर येथे पहिल्या शिव साहित्य संमेलनाचे आयोजन करण्यात आले आहे. दि. १७ रोजी सकाळी साडेदहा वाजता संमेलनाचे उद्घाटन सार्वजनिक बांधकाम मंत्री शिवेंद्रसिंहराजे भोसले यांच्या हस्ते होणार आहे, अशी माहिती शिवराज्याभिषेक दिन उत्सव समितीच्या वतीने देण्यात आली. या कार्यक्रमाला अभिनेत्री मृणाल कुलकर्णी, जिल्हाधिकारी संतोष पाटील, आयसीसीआर नवी दिल्लीचे अध्यक्ष डॉ. विनय सहस्त्रबुद्धे, पालिका मुख्याधिकारी अभिजित बापट, उपशिक्षणाधिकारी रवींद्र खंदारे यांची उपस्थिती आहे. दि.

१७ रोजी सकाळी सौरभ कडें, शैलेश वरखडे, पियुषा भोसले यांचा पोवाड्यांचा कार्यक्रम होणार आहे.

यावेळी जिल्हा परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी याशनी नागराजन यांना निमंत्रित करण्यात आले आहे.

यानंतर ‘छत्रपती युद्धनीती’ या विषयावर मोहन शेठे, छत्रपतींची दुर्गनीती या विषयावर प्रा. प्र. के. घाणेकर यांचे

मार्गदर्शन सत्र होणार आहे. तसेच अफजलखान वध प्रसंग सारंग मांडके, सारंग भोईरकर सादर करणार आहे. यावेळी पोलिस अधीक्षक समीर शेख यांना निमंत्रित करण्यात आले आहे. दि. १८ रोजी सायंकाळी गड पूजन व किळे अजिंक्यतारा येथे मशाल महोत्सव आयोजित करण्यात आला आहे. तर दि. १९ रोजी शिवजयंतीच्या मुख्य दिवशी सायंकाळी पाच वाजता भव्य शोभायात्रा काढण्यात येणार आहे. केरळचे १०० कलाकार केरळी वाद्यांसह शोभायात्रेत सहभागी होत आहेत. शोभायात्रेत गजीनृत्य, ढोल-ताशा पथक, तुतारी, हलगी वादन तसेच अन्य कलाकार आपली कला सादर करणार आहेत. उंट-घोडे शोभायात्रा मिरवणुकीचे आकर्षण राहणार आहे.

कांचनवाडी येथे विश्वकर्मा जयंती उत्सव साजरा

जांगिड़ समाज कार्यकारणी जाहीर

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

छत्रपती संभाजीनगर – श्री विश्वकर्मा मंदिर जांगिड़ समाज सेवा संस्थान कंचनवाडी येथे विश्वकर्मा मंदिरात भगवान विश्वकर्मा यांची जयंती भक्ती भावाने साजरी करण्यात आली जयंती निमित्त वाहन रॅली काढण्यात आली. श्री गणेश विश्वकर्मा मंदिर एन ६ सिडको येथून भगवान विश्वकर्मा यांची प्रतिमा स्थावर ठेवत बाईक रेली काढण्यात आली व विश्वकर्मा मंदिर कांचनवाडी येथे याचा समारोह झाला.

रैलीचे आयोजन अध्यक्ष प्रकाश जांगिड यांनी केले. त्यात त्यांना अशोक पगार, अरुण भालेकर, संजय बोरडे, राजू सालपे, पुखराज नागल, शंकर लाल दायमा, महेंद्र लदोया, भंवरलाल चवेल, सुनील चवेल, संजय जिलोया, सुवालाल धामु, इंदरचंद चिंचावा, छोटूलाल जिलोया, सोहनलाल चूडल, हरिकिशन जादम, जगदीश जिलोया, रामजीलाल चोयल, धर्मेन्द्र बामणिग्या, भागवत पांचाल, राधेश्याम चोयल, महेंद्र पालडिया, रामनिवास ओस्तवाल, करण

कोथाकलिया, दीपक जिलोया, रामभरोस चिंचावा, हेमंत जायलवाल, सुरेश कडवानिया, सुखदेव दुगेसर, मनीराम पालडिया, शिवकुमार श्यामडीवाल, बाबूलाल झाला, लालचंद चिंचावा, मोहन झाला,गोपाल राउत, किशोर शेलार,दिनेश चवेल, कालू राम खंडेलवाल, दीपाराम कुलरिया, ओमप्रकाश कुलरिया, कैलाश दुगेश्वर, सत्यनारायण जायलवाल विलास वाघ, विक्रम चोयल यांनी सहकार्य केले.

रॅली मध्ये सकल विश्वकर्मा समाज

मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. श्री विश्वकर्मा मंदिर जयंती निमित्त जांगिड़ समाज सेवा संस्थान यांची नवीन कार्यकारिणी निवड करण्यात आली त्यात अध्यक्ष प्रकाश जांगिड़ (चोयल) कार्यकारी अध्यक्ष पुखराज जांगिड़ (नागल) देवीलाल जांगिड़ (पलाडिया), उपाध्यक्ष सुनील चवेल, कोषाध्यक्ष नेमीचंद ओस्तवाल , सहकोषाध्यक्ष रामभरोस पालडिया, सचिव कैलाश खंडेलवाल सहसचिव दिनेश चवेल यांची सर्व सहमतीने नियुक्ती करण्यात आली.

– विद्यावाचस्पती विद्यानंद
Mobile: +917709612655
Email: vidyavachaspati.vidyanand@gmail.com

आनंदी पहाट...

सजगता व सतर्कता दोन्हीही आवश्यक

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

दैनंदिन जीवनात निरनिराळे अनुभव येत असतात, ज्यामुळे आपली मानसिकता बदलत असते. या बदलत जाणाऱ्या मानसिकतेच्या अनुशंगाने सकारात्मक विचार करण्याची जर्सी असते. आपल्या मनाच्या स्वास्थ्यासाठी तसा अभ्यासपूर्वक विचार होणे आवश्यक असते. मनाला रमवण्यासाठी आणि नवे आजमावण्यासाठी आपल्याच अंतर्मनाचा मानसशास्त्रीय दृष्टीकोनातून अभ्यासपूर्वक विचार करावा लागतो.

प्रत्येक व्यक्तीच्या व्यक्तिमत्त्वाचा संबंध त्या व्यक्तीच्या मानसिकतेशी निगडीत असतो. आपापली अपेक्षा, गरज, उपजत कलागुण, छंद, आवड, निवड, सवड, वैचारिक क्षमता, सामाजिक स्थान, व्यावसायिक संबंध, कौटुंबिक आकार, शैक्षणिक पात्रता, आर्थिक कुवत तसेच याव्यतिरिक्त इतर सर्व लौकिक आणि अलौकिक गुण ह्या सर्व बाबींवर आपले अंतर्बाह्य व्यक्तिमत्व कसे असू शकेल, हे ठरते. आपल्या राहणीमानात एकप्रकारे आपले व्यक्तिमत्व ऐट अणू शकते. कल्पक आणि सौंदर्यपूर्ण सकारात्मक विचार, आचार आणि व्यवहार करणारे मन निश्चितच आपल्या जीवनात सौंदर्याचा साक्षात्कार घडवून आणू शकते.

आपल्या स्वप्नातल्या व्यक्तिमत्त्वाचे वेगळेपण अनुभवताना, त्यासाठी जीवनशैली निवडताना आपल्या आशा, अपेक्षा, इच्छा, ईर्षा, उन्नती, संपन्नता यांच्या परिपूर्णतेसाठी प्रत्येक बाबींचा विचार करणे आवश्यक असते. आपली, आपल्या कुटुंबाची खरी ओळख आपापल्या व्यक्तिमत्त्वावरूनच होत असते. आपली सजगता, सतर्कता आणि सौंदर्यदृष्टी यांचा मिलाफ आपण आपल्या जीवनात घडवून आणू शकतो. मनात घर करून राहिलेल्या आपल्या प्रतिमेला आपल्या मनाइतकेच सुंदर सजवायचे, खुलवायचे असते. प्रतिमा छोटी असली तरीही चालेल पण त्याला सजवणारे मन मात्र मोठे असावे लागते. आपल्या छोट्या प्रतीमेतूनच मोठ्या मनाने सौंदर्याचा साक्षात्कार घडवायचा असतो, त्यातच जीवनातले सार सामावलेले असते.

जगण्यातला अर्थ

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

जीवनात संकंते तर येणारच परंतु अशा परिस्थितीत खचून न जाता आपल्या जगण्याला नवा अर्थ देता यायला हवा. असा अर्थ तीन प्रकारे आपल्याला देता येऊ शकतो आणि त्यामुळे आपले जगणे अर्थपूर्ण होऊ शकते. त्याबरोबरच ते इतरांसाठीही मार्गदर्शक आणि प्रेरणादायी होऊ शकते.

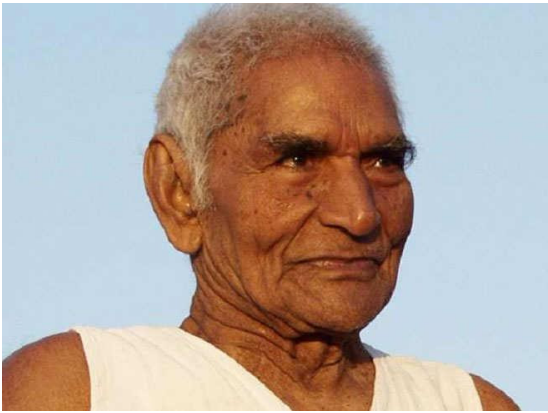
१.आपल्याला आपल्या जगण्याचा अर्थ प्रत्यक्ष कामातून शोधत यायला हवा.

२.इतरांवर प्रेम करण्यातूनही तो शोधता येतो. आणि

३.दुःख, वेदना सहन करतानाही तो शोधता येतो.

असे हे तीन मार्ग आपल्या जगण्याला एक दिशा देऊ शकतात. यासाठी काही उदाहरणे आपण पाहूया. म्हणजे फ्रँकल यांना नेमके काय म्हणायचे आहे ते आपल्याला लक्षात येईल.

त्यांनी सांगितलेली पहिली गोष्ट म्हणजे प्रत्यक्ष कामातून जगण्याचा अर्थ, जगण्याची दिशा शोधता यायला हवी. इकीगाई हे प्रसिद्ध पुस्तक सुद्धा हेच आपल्याला सांगतं की आपल्याला का जगायचं हे कळतं, तर कसं जगायचं हे नक्कीच कळेल. बाबा आमटे यांनी एका महारंगयाला अत्यंत भयानक अवस्थेत वेदनांनी तळमळताना पाहिलं. समाजाने आणि त्याच्या नातेवाईकांनी त्याला जणू मरण्यासाठीच सोडून दिलं होतं. बाबांनी त्याची सेवा सुश्रुषा केली आणि मग कुष्ठरोग्यांच्या कार्यासाठी स्वतःला वाहून घेतले. आपले संपूर्ण जीवनच त्यांच्यासाठी

कळकळीचे नामस्मरण

प्रकृतीत काही बिघाड झाला तरी आपले स्मरण टिकून राहील. द्रौपदीला आता आपला कोणी त्राता नाही असे वाटून जेव्हा तिने श्रीकृष्णाचा धावा केला, तेव्हा भगवान् लगेच धावून आले. असे खऱ्या कळकळीचे स्मरण आपले असायला पाहिजे. जसे लहान मूल काहीही झाले तरी आपल्या आईलाच हाक मारते, दुसरे तिसरे कोणी जाणत नाही, तसे आपले परमेश्वर-स्मरणाच्या बाबतीत झाले पाहिजे. आपली भिस्त खरोखर कोणावर आहे हे संकटकाळीच उत्तम कळते.

नामस्मरणाच्या पायऱ्या अशा सांगता येतील - पहिली, सुस्थितीतले वरवरचे स्मरण; दुसरी, परमात्म्याशिवाय आपले कोणी नाही ही जाणीव होऊन, संकटसमयी त्याचे स्मरण; आणि तिसरी, हीच जाणीव दृढ होऊन पुढे अखंड होणारे नामस्मरण. यापैकी वरवर स्मरण करणारा ‘आम्हांला संकटेच नकोत’ असे म्हणतो, तर साधुसंत ‘आम्हांला संकंटे येऊ देत’ असे भगवंताजवळ मागतात, कारण त्यावेळेसच त्याचे खरे स्मरण होते. आपण स्वतः आहोत याची आपल्याला आज जितकी खात्री आहे, तितकी खात्री भगवंत आहे अशी झाली पाहिजे. परमात्मा सर्व ठिकाणी

आहे की कल्पना केव्हा तरी आपल्याला होते खरी, पण ती कायम न राहिल्यामुळे दृढपणे आपल्या आचरणात येत नाही; आपली वृत्ती तशी झाली की ती आपल्या आचरणात येईल. भगवंत हा कर्ता आहे अशी आपली दृढ भावना झाली की आपण प्रत्येक गोष्ट त्याला सांगत बसणार नाही, ‘भगवंताला माझे सर्व कळते’ असे जर खरेच वाटले तर त्याला आवडेल असेच आपण वागू. पहाटे उठावे आणि भगवंताची मूर्ती डोळ्यांसमोर आणून प्रार्थना करावी, आणि “तुझे विस्मरण जिथे होते, तिथे मला जागृत करीत जावे; नाही मला आता तुझ्याशिवाय आसरा,” असे म्हणून त्याला मनःपूर्वक नमस्कार करावा. मनुष्य कसाही असला तरी भगवंताच्या स्मरणात त्याला समाधान खात्रीने मिळेल. जो भगवंताचा झाला त्याला जगण्याचा कंटाळा कधीच येणार नाही. विषयाचा आनंद हा दारूसारखा आहे; ती धुंदी उतरल्यावर मनुष्य जास्त दुःखी बनतो. ‘मी भगवंताचा आहे’ या भावनेने जो राहील त्यालाच खरा आनंद भोगता येईल.

भोग व दुःख यांत वेळ न घालविता भगवंताकडे लक्ष दिले पाहिजे.

उगवतीचे रंग

विश्वास देशपांडे
चाळीसगाव
मो. ९४०३७४९३९२

समर्पित केले. त्यातून त्यांना जगण्याचा अर्थ कळला. त्यांचे जीवन म्हणजे समाजासाठी एक आदर्श असा वस्तुपाठ होता. पुणे येथे भिक्षेकर्यांचे डॉक्टर म्हणून प्रसिद्ध असणारे डॉक्टर अभिजीत सोनवणे यांनी भीक मागणाऱ्यांची वाईट अवस्था पाहिली. त्यांच्यासाठी आपण काहीतरी करावे असे त्यांना आतून वाटू लागले आणि आपले जीवन त्यांनी त्यांच्यासाठी समर्पित केले. अनेक भिक्षेकर्यांना त्यांनी रोजगार मिळवून देऊन स्वतःच्या पायावर उभे केले आहे. त्यांना स्वाभिमानाने जणू शिकवले आहे.

प्रत्येक व्यक्ती स्वतःवर आणि स्वतःच्या कुटुंबावर प्रेम करतेच परंतु त्यापलीकडे जाऊन इतरांवर मानवतेच्या भावनेतून प्रेम करणे, इतरांप्रती कृतज्ञतेच्या भावनेतून काहीतरी समाजकार्य करणे हे सुद्धा जीवनाचा अर्थ शोधण्यासाठी महत्त्वाचे आहे. अशी अनेक मंडळी आहेत की जी आपले काम करतानाच, इतरांसाठी देखील काम करतात, त्यांच्यावर प्रेम करतात. ती माणसे जगावीत, त्यांना चांगले खायला घ्यायला मिळावे, चांगले कपडेलते मिळावे म्हणून प्रयत्न करतात. संभाजीनगर येथील श्री चंद्रकांत वाजपेयी आणि त्यांचे सगळे सहकारी वाया जाणारे अन्न गोळा करून ज्यांना त्याची गरज असेल त्यांच्यापर्यंत पोहोचवतात. नाशिक येथील श्री अशोक धर्माधिकारी आणि त्यांचे सहकारी आदिवासी स्त्रिया, मुले यांना आवश्यक त्या वस्तू दरवर्षी त्यांच्या भागात जाऊन पुरवतात. त्यांची दिवाळी आनंदाची करतात. अशी अनेक माणसे आहेत ही दोन नावे फक्त मी उदाहरणादाखल दिली. अनेक माणसे वृद्धाश्रमात जाऊन सेवा करतात, आपला वेळ देतात. आपले काम करता करताच या समाजोपयोगी गोष्टीही ते करत असतात. यातून त्यांना आपल्या जीवनाचा अर्थ सापडतो आणि खरोखरीच त्यांचे जीवन धन्य होते. स्वातंत्र्यवीर सावरकर यांनी देशावर प्रेम केले. स्वतंत्रतेचे स्तोत्र या कवितेत ते म्हणतात **(क्रमशः)**

विभावरी कुलकर्णी,
मो. ८०८७८१०९९७

शांत झोप आनंदी मन

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

शांत झोप आनंदी मन

हे वाचूनच छान वाटते.काही जण म्हणतील की “आनंदी मन असेल तर शांत झोप” लागेल.आणि काहींचे म्हणणे असेल “शांत झोप लागली तर मन आनंदी” होईल. थोडक्यात या दोन्ही गोष्टी एकमेकांवर अवलंबून आहेत.

प्रथम आपण शांत झोप लागण्यासाठी काय करायचे ते बघू. यात काही भौतिक (शारीरिक व्याधी व बाह्य) व काही मानसिक कारणे असतात.

बाह्य कारणे आपणच निर्माण करतो.

मानसिक कारणे कधी आपण निर्माण करतो. तर कधी ती नको असताना मनात येतात. आणि मानवी मन असे आहे की, एखादी गोष्ट नको असेल किंवा त्याचा विचार करायचा नाही असे ठरवले तर त्या नकोशा गोष्टी किंवा विचारच मनात येतात. त्यातील काही

मानसिक कारणे

– “भूतकाळातील कटू आठवणी“ – या आठवणी बरेचदा आपल्या जवळच्या व्यक्तींकडून मिळालेल्या असतात.

– “आपल्या चुका“ – यात अगदी लहानपणी पासून कळत नकळत झालेल्या चुका असतात. खरे तर त्या नकळत झालेल्या असतात म्हणूनच त्यांना चुका म्हणतात. मुद्दाम केल्या तर तो गुन्हा असतो. अगदी लहानपणीच्या आठवणी सुद्धा मनात खोलवर असतात.

– इर्षा, राग, वाईट विचार, हतबलता, जबाबदाऱ्या – या अनुभवातून सगळीच माणसे जातात. अगदी लहान गोष्टीत सुद्धा कमी जास्त प्रमाणात या भावनांचे अनुभव येतो. आपली प्रगल्भता वाढत जाते, तसे या भावनांचे उन्मयन होते. पण त्या वेळच्या भावना मनात साठून असतात.

या पैकी एखादा विचार जरी झोपताना आला की झोप येत नाही.

हे सगळे मनातून काढून टाकणे आवश्यक असते. या साठी वेगळे मेडिटेशन असते.पण

शांत झोप येण्यासाठी पुढील गोष्टी करू शकतो.

१) सकाळी मेडिटेशन करणे.

२) दिवसात ज्या वेळी काही वाईट विचार मनात येतील त्या वेळी एक दीर्घ श्वास घेऊन हे विचार कॅन्सल असे म्हणावे. हे एक वेगळे तंत्र असते.

३) झोपण्यापूर्वी दीर्घ श्वसन करायचे. डोळ्या समोर आनंदी क्षण आणून ते पुन्हा अनुभवायचे.

४) झोपताना म्हणायचे,मी एक महान,पवित्र आत्मा आहे.मला शांत व गाढ झोप लागली आहे.या मुळे मनाला तशी आज्ञा मिळते.

५) असे डोळ्या समोर आणायचे,माझ्या हृदयातून शांती व प्रेमाची किरणे बाहेर पडून ती मंदूत जात आहेत.आणि तिथे खूप शांती अनुभवत आहे.

हे केल्यामुळे

शांत झोप लागते.

कमी वेळेत झोप पूर्ण होते.

सकाळी गजर न लावता जाग येते.

उत्साही व प्रसन्न वाटते.

*या मुळे दिवसाची सुरवात प्रसन्न चित्ताने व आनंदाने होते.

दासबोध स्तवन

उज्वला धर्माधिकारी,
पुणे, मो. ७५८८२ ३५६४६

नरदेहस्तवन (समास दहावा)

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

(मागील अंकावरून)

धुम्रपान करू नये, सतत उद्योगी रहावे. कोणी अती टाकुन बोलला तर सहन करू नये . नेमळट राहू नये. चांगल्या कुळातील माणसाला हिनपणा चिकटू नये. कंजुषपणा करू नये. कलह करत बसु नये. कोणाचाही कमीपणा दाखवून अपमानीत करू नये. कोणाचा नाश होईल ऐवढे शत्रुत्व करू नये. जास्त शत्रुत्व ठेऊन वेळेचा अपव्यय करू नये. प्रेमाने जग जिंकून हा जो नरदेह मिळाला आहे त्याचे सार्थक करावे. एक दिवस जाण्यासाठी येणारचं आहे तर आहो तो क्षण वाईट वागुन हाती काय लागणार आहे. थोडक्यात मी असे म्हणून की वेद्शास्त्र, संत व्यवहार, साक्षात परब्रह्म यांना अमान्य असलेले व्यवहार करून पापाचे धनी होऊ नये. “जैसे ज्याचे कर्म तैसे फळ देतो रे ईश्वर“ या संतवचनावर विश्वास ठेऊन जीवन जगावे .

अधिक धनद्रव्य मिळाले तर माजू नये. कोणाला टाकुन बोल लावू नये. भगवंत भक्तीला लाजू नय. तर पवित्र अशा संतासमोर अमर्यादेने वागु नये. स्नान संध्या चुकवू नये. नित्योपचार कुलाधार कुलाचार करत रहावा. प्रपंच आणि परमार्थ यांचा मेळ साधन जीवन जगावे. अपकिर्ती बाजूला सारतसंयम सद्गद्दवाना कशी वाढीस लागेल हे सतत पहावे व तसे जीवं जगावे.सत्याचा मार्ग विवेकाने घ्यावा.

जय जय रघूवीर समर्थ

श्री राम जय राम जय जय राम

नीतिशतक निरूपण

अनुराद आणि निरूपण

ह.भ.प.चंद्रहास शास्त्री सोनपेठकर

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

क्षान्तिश्चेत् कवचेन किं किमरिभिः क्रोधोऽस्ति चेदेहिनां ज्ञातिश्चेदनलेन किं यदि सुहृद् दिव्यौषधैः किं फलम् । किं सपैर्यदि दुर्जनाः किमु धनैर्विद्या न वन्द्या यदि ब्रीडा चेत्किमु भूषणैः सुकविता यद्यस्ति राज्येन किम् ॥

अर्थ – क्षमावानाला कवच कशास हवे? कवचाचे फल तर क्षमेनेच लाभते. क्रोधी माणसाला शत्रू कशाला हवेत? क्रोधच त्याचा शत्रू आहे. दुष्ट नातलग असतील, तर अग्नीचे काय प्रयोजन? ते नातेवाईकच त्याला जाळण्यास समर्थ आहेत. ज्याला मित्र आहेत, त्याला औषधांचे काय प्रयोजन? मित्रच औषधाचे कार्य करतात. आसपास दुर्जन असतील, तर सापांचे काय प्रयोजन? दुर्जनच दुष्टता करतात. श्रेष्ठ ज्ञान माणसाकडे असेल, तर धनाची काय आवश्यकता? ज्ञानच धनाप्रमाणे त्याला सर्व लाभ मिळवून देते. लज्जा असेल, तर अन्य आभूषण कशाला हवे? लज्जा हेच श्रेष्ठ आभूषण आहे. ज्याच्याकडे काव्यप्रतिभा आहे, त्याला सत्ता कशाला हवी? काव्यप्रतिभाच सत्तेसारखी आहे.

क्षमा – कवच, क्रोध – शत्रु, दुष्ट नातलग – अग्नि, मित्र – औषध, दुर्जन – सर्प, ज्ञान – धन, लज्जा – आभूषण आणि काव्यप्रतिभा – सत्ता या रूपाकांची चर्चा या श्लोकात कविराज भर्तृहरिंनी केली आहे. क्षमा हे माणसासाठी कवचासारखे कार्य करते. याच प्रमाणे क्रोध शत्रूसारखे कार्य करतो, दुष्ट नातलग अग्नीसारखे कार्य करतात, मित्र औषधासारखे कार्य करतात, दुर्जन सर्पासारखे कार्य करतात, ज्ञान धनासारखे कार्य करते, लज्जा आभूषणाची भूमिका पार पाडते; तर काव्यप्रतिभा ही जणू काही कवीची स्वतःची आपली सत्ताच आहे, या प्रमाणे कार्य करीत असते.

॥ श्री स्वामी समर्थ ॥

ज्योतिर्मय 📖 साहित्य

स्वामी म्हणतात – माणसाने वेळेसोबत चालावे. काळाप्रमाणे बदलावे. परंतु आपल्या संस्कारांना शेवटपर्यंत आपल्या सोबत ठेवावे. आपले व्यक्तिमत्व हे समईच्या मंद प्रकाशासारखं हवं. शांत, सात्विक ! प्रकाश कमी असला तरी मनाला शांती देणारा! धीर देणारा. प्रयत्न सोडणारे जिंकत नाहीत... आणि जिंकणारे

रवींद्रनाथ टागोर : वारसा आणि कार्य

ज्योतिर्मय **साहित्य**
(मागील अंकावरून) शिक्षण कसे असावं याबद्दल टागोरांच्या स्वतःच्या कल्पना होत्या. जीवन आणि शिक्षण या दोन्ही गोष्टी हातात हात घालून चालल्या पाहिजेत असं त्यांना वाटत होतं. एखाद्या उद्यानात फेरफटका मारणं, तेथील शीतल हवेचा स्पर्श, फुलांचा सुगंध, एखाद्या नदीच्या खळाळत्या पाण्यात डुंबण्याचा आनंद, त्या पाण्याच्या स्पर्शाची शरीराला होणारी जाणीव, एखादं गाणं म्हणण्याचा किंवा ऐकण्याचा आनंद या सगळ्या गोष्टी आपण जेवढ्या आनंदांनं आणि सहजपणे करतो, तेवढ्याच आनंदांनं आणि सहजतेनं मुलांना शिकता यावं असं त्यांना वाटे. मलयानील, दक्षिणेकडील वारा मुलांना शिकवताना आधी मुलांना तो वारा प्रत्यक्ष अनुभवायला लावणे, नंतर भूगोलाच्या तासाला तो पाठ शिकवणे असं तिथं केलं जाई. नदी, समुद्र, सूर्योदय, सूर्यास्त, चंद्रोदय या गोष्टी प्रत्यक्ष दाखवणं आणि नंतर त्यासंबंधीची माहिती मुलांना सांगणं हे त्यांच्या कल्पनेतील शिक्षण होतं. मुलांनो, काल आपण नदीवर गेलो होतो. ही नदी कुठून कशी वाहते, तिच्या काठावर कोणकोणती गावं आहेत, ती कुठल्या समुद्राला जाऊन मिळते हे आपण आता पाहू या. असं वर्गात म्हटलं की नदी केवळ भूगोलाच्या पुस्तकात न राहता सजीव होई आणि मुलांच्या मनात कायमची जाऊन बसे.

सूर्य आपल्याला जसा रोज नवीन प्रकाश, ऊर्जा देतो तसाच ज्ञानाचा नवीन प्रकाश, ऊर्जा शिक्षकांनी आपल्या विद्यार्थ्यांना दिली पाहिजे असं त्यांना वाटे. सूर्याकडून आपण जशी रोज प्रकाशाची अपेक्षा करतो, तसेच विद्यार्थी सुद्धा शिक्षकाकडून करतात. असं करताना शिक्षकाला स्वतःच्या वैयक्तिक अडचणी, सुखदुःखं निश्चितपणे असू शकतील, पण विद्यार्थ्यांचं ते कळण्याचं वय नसतं. त्यांना आपल्या शिक्षकांनी आपल्याला रोज काहीतरी नवीन सांगावं अशी अपेक्षा असते आणि शिक्षकांनी सुद्धा ती पूर्ण करायला हवी.

रवींद्राथांची शाळेची कल्पना आपल्या प्रचलित शाळेच्या कल्पनांना आजही छेद देणारी आहे. हे सगळे वाचल्यावर कुणाला असं वाटू शकेल की रवींद्रनाथांची शाळा म्हणजे अशीच शिस्त नसलेली, मुले कशीही वागताहेत आणि मौजमजेत काळ चालला आहे असे ठिकाण असावं. पण आपल्याला असं वाटत असेल तर आपण चुकतो आहोत. केवळ शिस्त आणि धाकदपटशा म्हणजे शाळा नव्हे. केवळ आनंद आणि मौजमजा म्हणजेही शाळा नव्हे. शाळा म्हणजे असे ठिकाण की जेथे ज्ञान आणि मनोरंजन, स्वातंत्र्य आणि स्वयंशिस्त, सौंदर्य आणि उपयुक्तता, समर्पण आणि सेवाभाव, ज्ञानाची श्रीमंती आणि मनाची श्रीमंती यासारख्या अनेक गोष्टी हातात हात घालून चालताहेत. शिकायला येणारी मुलं मुक्त मनानं शिकली पाहिजे. आनंद हा त्यांचा स्थायीभाव असला पाहिजे असे रवींद्रनाथांना वाटत असे. धाक आणि विकास या गोष्टी एकत्र नांदू शकत नाहीत असे त्यांचे मत होते. शिकण्यासह सगळी कामं आनंदात गात गात सहज होऊन जातात. पंढरीच्या वाटेवरील वारकरी विठुरायाच्या नामस्मरणात, भजनात तल्लीन होऊन जातात. त्या भजनात आणि ठाळ मृदंगाच्या नादात चालताना पंढरी किती दूर आहे, वारा, ऊन, पाऊस आहे का यासारख्या गोष्टी त्यांच्या मनात येऊन त्यांचं मन विचलित होत नाही. रस्त्यातील खडे त्यांना बोचत नाहीत. रस्ता चांगला असो की खाचखळग्यांचा, घाट असो वा उतरण त्यांना काही फरक पडत नाही. पांडुरंगाच्या दिशेने होणारी त्यांची वाटचाल केवळ आनंदाची होऊन जाते. वारी म्हणजे जीवन जगण्याचं तत्वज्ञान साध्या सोप्या पद्धतीनं प्रत्यक्ष उलगडून दाखविणारी पाठशाळाच आहे.

त्यांच्या शाळेतील प्रत्येक विद्यार्थी सेवा, त्याग आणि नवनिर्मिती करण्यात आनंद मानत होता. शिक्षण घेता घेता हातामध्ये झाडू घेऊन शाळेची, परिसराची साफसफाई करणे, शाळेच्या विविध उपक्रमांमध्ये भाग घेणे, त्यासाठीची तयारी करणे, आपल्या हातांनी आश्रमासाठी म्हणजेच शाळेसाठी उपयोगी वस्तू तयार करणे, त्यातूनच जीवनोपयोगी कलाकौशल्य प्राप्त करणे यासारख्या अनेक गोष्टी शिकत होता. त्यातूनच श्रमाची प्रतिष्ठा जपली जात होती. आमच्या प्रचलित शिक्षणपद्धतीत विद्यार्थी जसजसा शिकून मोठा होतो, तसतशी श्रम करणे ही गोष्ट त्याला कमीपणाची वाटू लागते. आपलं शिक्षण त्याचं बालपण हरवून घेतं, लहानपणीच शिस्तीच्या नावाखाली त्याला ग्रीड बनवतं. आम्ही त्याला केवळ मार्कांच्या शर्यतीत पुढे धावायला लावतो. पण गुणांच्या, जीवनमुल्यांच्या शर्यतीत तो मागे पडतो.

भंडारा जिल्ह्यातील ‘साहित्य’ सोनियाच्या खाणी

ज्योतिर्मय **साहित्य**
नवी दिल्ली येथे होऊ घातलेल्या ९८ व्या अ. भा. मराठी साहित्य संमेलनानिमित्त भंडारा जिल्ह्यातील साहित्यविषयक आढावा घेतलेला प्रा.नरेश दे.आंबिलकर यांचा विशेष लेख
भंडारा जिल्ह्याच्या नावाची उत्पत्ती ‘भण भण’या शब्दापासून झाली आहे असे सांगितले जाते. पितळी भांड्याच्या ठोकापिटीतून या जिल्ह्याचे नाव भंडारा पडले असावे. भंडारा जिल्हा तलावांचा, धानाच्या कोठाराचा आणि विविध खाणींचा जिल्हा म्हणून ओळखला जातो. या जिल्ह्यात प्राचीन काळापासून साहित्याच्याही खाणी असल्याचे आढळून येते. भंडारा जिल्ह्याने साहित्यासाठी दिलेल्या योगदानातून या जिल्ह्याचे वेगळेपण अधोरेखांकित होते. भंडारा जिल्ह्याचे महत्त्व सांगताना कवी द. सा.बोरकर म्हणतात

“ महाराष्ट्राच्या पूर्व क्षितिजी चमचम चमके तारा । इतिहासाशी नाते सांगतो आमचा भंडारा । माझा प्यारा भंडारा ।। भंडाऱ्याच्या प्रांती होती परगणे प्रसिद्ध । कालिदास भवभूती नांदले हरीनाथ सिद्ध । आद्य मराठी ग्रंथ निर्मिला मुकुंदराजे आंभोरा ।

इतिहास असे नाते सांगतो आमचा भंडारा ।

माझा प्यारा भंडारा “

भंडारा जिल्ह्याचे साहित्यातील योगदान मोठे असल्याचे इतिहासावरून लक्षात येते. नाटक हा कलाप्रकार राजप्रसादातून सामान्य जनतेपर्यंत नेण्याचे महत्त्वपूर्ण कार्य भवभूती या नाटककाराने केले. भवभूतीचे कार्यस्थान आमगाव तालुक्यातील पदमपुर हे आहे. भवभूतीने सुरू केलेली नाट्यलोकाश्रयाची परंपरा आजही झाडीपट्टीतील नाटकांच्या रुपाने जिवंत आहे. इसवी सन १९८८ मध्ये लिहिल्या गेलेल्या आद्य काव्यग्रंथ ‘विवेकसिंधू’ने भंडारा जिल्ह्याच्या साहित्याची मोहर संपूर्ण मराठी साहित्यावर उमटवली आहे. ‘विवेकसिंधू’ या ग्रंथात भंडारा जिल्ह्यातील वैनगंगा नदीचा व आंभोऱ्याचा उल्लेख पुढील प्रमाणे आहे

– प्रा.नरेश दे.आंबिलकर, मराठी विभाग प्रमुख, नटवरलाल जशभाई पटेल कला वाणिज्य महाविद्यालय मोहाडी, जि.भंडारा
भ्रमणध्वनी- ९४२३११२८१

हरवत चाललेली माणुसकी

मित्र-भैत्रिणी सोबत छान जीवन जगावं.. पण तिच्यासाठी तरी हे असा आयुष्य नव्हतं म्हणूनच वाटतं परिस्थिती पुढे कोणाचं काही चालत नाही म्हणतात तेच खंरं.

आता तिचं १६ फेब्रुवारी २०२५ रोजी लग्न आहे. लग्नाचाही संपूर्ण खर्च तिनेच आपल्या सेव्हिंगमधून उचललाय. हे ऐकून मन हेलावलं. त्यामुळे सहकार्यांच्या भावनेतून मी कार्यालयातील इतर सहकाऱ्यांना मदतीसाठी आवाहन केलं. पण इथेच खरी परीक्षा सुरू झाली! माणुसकीचे प्रश्न आणि टोलवाटोलवीची उत्तरे मोजक्या लोकांनी हजार-पाचशे मदत केली, आणि त्याच लोकांनी मदत केली, ज्यांच्याकडून मला खात्री होती. पण इतर? त्यांनी मदतीऐवजी हजार प्रश्न विचारले!

“ती कोण आहे?”

“तिचं आणि आपलं काय नातं?”

“ती आमच्याशी बोलत नाही, मग आम्ही पैसे का द्यायचे?”

“फक्त लेडीज कझुच पैसे का घेताय? संपूर्ण बिल्डिंगमधून का नाही घेत?”

आम्ही तर तिला ओळखतच नाही ??

कोण आहे ती ?? कुठे काम करते ??

मग ती लग्न का करते रजिस्टर मैज करायचं

खर्च वाचला असता ?

हे सगळं ऐकताना खरंच मन सुन्न झालं. सहा आकडी पगार मिळवणाऱ्या लोकांना हजार रुपये देताना एवढा विचार करावा लागतो? अरे, गरीबाच्या वेदना

या ओळीतून भंडारा जिल्ह्यातील जीवनदायी वैनगंगा नदीच्या तीरावरील मनोहर असलेली अंबानगरी म्हणजे आजचे आंभोरा हे ठिकाण होय. या ग्रंथाच्या निर्मितीची साक्ष देत आंभोरा आज अभिमानाने उभा आहे.

भंडारा जिल्ह्याने महानुभव संप्रदायाचे संस्थापक श्रीचक्रधर स्वामी यांना पहिला शिष्य दिला. या पहिल्या शिष्याचे नाव आहे नीळोभट्ट भांडारेकर. लीळाचरित्राच्या एकाकातील ‘भांडारेकरां भेटी’ या लीळेत भंडाऱ्याच्या या शिष्याचा सविस्तर उल्लेख आलेला आहे. श्रीचक्रधरस्वामी भंडारा येथे आले असतांना त्यांची नीळोभट्ट भांडारेकर यांच्याशी भेट झाली. श्रीचक्रधरस्वामी यांच्या भेटीनंतर नीळोभट्ट भांडारेकर हे सदैव श्रीचक्रधरांच्या सोबत राहिले. भंडारा येथून जातांना नीळोभट्ट भांडारेकर पत्नीला उद्देशून म्हणाले “एतुले दिस तुम्हांपासि होते: आता जयाचे तयापाठी जात असे:तुम्ही राहा:.”

नीळोभट्ट व श्रीचक्रधरस्वामी यांच्या गुरू

शिष्य प्रेमाचे दाखले लीळाचरित्रात पदोपदी आढळतात. ‘भांडारेकारा देहावसान’ या लीळेतून श्रीचक्रधरस्वामी आणि नीळोभट्ट भांडारेकर यांचे नाते किती अतूट होते हे दिसून येते. मृत्यूसमयी त्यांचे डोके श्रीचक्रधरस्वामींच्या मांडीवर होते. मृत्यूसमयी नीळोभट्ट भांडारेकर श्रीचक्रधरांना म्हणाले “ना:जी:हे सन्निधान जानु उसीसेया: जी जी : आता देह जाए तरि बखे” . श्रीचक्रधरस्वामींनी नीळोभट्टाचे अंत्यसंस्कार केल्याचा उल्लेख आहे. (क्रमश:)

आपल्या सामाजिक बांधिलकीला जाग द्या!

तेव्हा आपण सहजपणे सांगतो माझ्याकडे पर्समध्ये पैसे नाहीत.ऑनलाइन फेमेंटच्या जमान्यातही ही कारणं देणं योग्य आहे का? कोण्या एखाद्या गोरगरीब आणि गरजू व्यक्तीला सहज सरळपणे मदत केली तर काय बिघडतं का ?

पैसा संपला तरी पुन्हा* मिळेल, *पण संवेदना संपल्या तर पुन्हा मिळणार नाहीत !

माणुसकी जिवंत ठेवायची की नष्ट करायची, हा निर्णय आपल्यालाच घ्यायचा आहे !

“सामाजिक बांधिलकी जागृत करा, संवेदनांना जाग येऊ द्या!”

परमनंट नोकरीवर असणाऱ्या माझ्या अधिकारी-कर्मचारी बंधू-भगिनींनो, थोडा विचार करा! आपल्याकडे *स्थिरता आहे, सुरक्षितता आहे, पण गोरगरिबांची परिस्थिती आपल्याइतकी सुदृढ नाही.

आपल्या सामाजिक बांधिलकीला जाग द्या, संवेदनशील बना, आणि गरजूंना मदतीचा हात द्या.

थोड्याफार मदतीनेही कुणाचं जीवन सुधारू शकतं, त्यांना आधार मिळू शकतो, आणि पुनर्जीवनाची एक संधी मिळू शकते.

“*चला, एकत्र येऊ, मरत चाललेल्या माणुसकीला मदतरुपी खतपाणी देऊन, समाजात सकारात्मक बदल घडवू !”

कुंपणाच्या अलीकडे राहिलेल्या हिरव्या देठाने निःश्वास सोडला. कळी तुटल्याचे त्याला दुःख नव्हते उलट आपली काटेरी कुंपणातून सुटका झाल्याचा त्याला आनंद झाला होता. कारण आताशा ती कळी थोडासा वारा आला, गाड्यांचा धूर, कोणी हात लावला तरी देठाचा आधार जास्त घ्यायची. त्यामुळे त्याला तो भार वाटू लागला होता.. आज वाऱ्यामुळे त्याची या सगळ्यातून सुटका झाली होती. एक/दोन दिवसात त्याच्यावर परत नाजूक पालवी ही फुटू लागेल असे वाटत होते. कारण कळी अलग झाली तरी उरलेल्या देठाचा तजेला अजून तसाच ताजा होता.

हिने त्या कळीला धुळीतून उचलून गार पाण्याच्या सुबक बाटलीत ठेवले. कदाचित ती फुलेल या अपेक्षेने. पण

हिरव्या देठातून तुटलेली कळी...

तसे तर हे गुलाबाचे झाड छान अगदी रसरशीत दिसत होते.. टपोर गंधित कळ्या, फुलांनी बहरलेले. सुगंधी उमलत्या मृदू पाकळ्यांच्या सुंदर कळ्यांना सावरून धरणारे, त्यांच्यापर्यंत जीवनसत्त्व वाहवत न्हेऊन त्यांना फूलविणारे हिरवेगार काटेरी देठही तितकेच नाजूक पानांचे तोरण लावून सजलेले दिसत होते. त्या झाडाचा एक देठ काटेरी कुंपणामधून अलगद बाहेर गेला होता. अचानक त्याच्या काठावर आली एके दिवशी एक सुकुमार कळी. वाऱ्यावर झुलणारी, क्षणात खुलणारी. तिचा उमलण्याचा प्रवास अगदी सुखात चालू होता. त्या देठाला अधून मधून काटेरी कुंपण टोचत होते पण तरीही त्याने तिच्यापर्यंत पोहोचवण्यासाठी हिरवाई जपून ठेवली होती. कारण कुठेतरी तिचे वेगळेपण त्यालाही रुचत

नियतीच्या मनात मात्र काही वेगळेच होते. जोरात आलेल्या वादळात त्या एकट्या कुंपणा बाहेर आलेल्या हिरव्यागार देठातून मधूनच ती कळी तुटली. आणि धुळीत पडली..

वास्तववादी विचारांची ‘‘पेरणी‘‘

ज्योतिर्मय **साहित्य**
महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृती मंडळाच्या नवलेखक अनुदान योजनेअंतर्गत प्रकाशित झालेला अनया प्रकाशन ठाणे यांनी प्रकाशित केलेला पेरणी हा काव्यसंग्रह कन्नड तालुक्यातील प्रसिद्ध कवी ज्ञानेश्वर कचरू गायकें यांनी लिहिला असून या काव्यसंग्रहाचे मुखपृष्ठ श्री सुभाष कुट्टले यांनी चित्रित केले असून, प्रस्तावना सुप्रसिद्ध साहित्यिक वासुदेव मुलाटे सर यांची आहे

या मातीने देता भाकर जगण्या इथ लायक झालो

तिफन घेऊन बीज पेराता जग पोशिदा राजा झालो

या मातीने या कवितेतून कवी आपला माय मातीशी

इमान व आपण कशामुळे लायक झालो याचे चित्रण करताना ज्या शेतीमातीने आपल्याला जिवंत ठेवलं तिचे महत्त्व विशद करतात. या काव्यसंग्रहातील अनेक कविता शेतीमातीचे महत्त्व पटवून देतात व सामान्य शेतकरी कुटुंबातून आलेले हे कवी ज्ञानेश्वर गायकें आपल्या विविध भावस्पर्शां रचनांमधून सामाजिक जीवनाचा वास्तव चित्रण करतात.

सूर्य मावळला आता सारा अंधार

रात्र भयान जीवनी नाही उजेडाची आस

“सूर्य मावळला“ या कवितेतून कवी सामान्य

कुटुंबातील आपल्या कुटुंबाच्या उदरनिर्वाहासाठी झगडणार्या तरुणाची व्यथा या कवितेतून मांडतात कठीण परिस्थितीत झगडून आयुष्याचे प्रत्येक चढ-उतार सर करत, यशाकडे मार्गक्रमण करत असताना अनेक अडीअडचणी येतात त्याच अडीअडचणी कवी आपल्या विविध कवितांतून व्यक्त करतात.

जनसामान्याला येणाऱ्या अडचणी व तरुणांची मानसिक स्थिती कवी आपल्या या कवितेतून व्यक्त करतात त्याच कवितेत पुढे बोलताना कवी म्हणतात-

बाप सोडला हे जग लेकरास वनवास

झाड निघूनही हो जाता होरपळ सावलीस

वडिलांच्या निधनानंतर लेकरावर येणारे संकटे आणि

त्याचवेळी लेकराची झालेली मानसिक स्थिती कवी

आपल्या कवितेतून व्यक्त करतात व ही कविता वाचताना

डोळ्यामधून अचानक अश्रूधारा टपकतात अनेक कविता

वाचताना वाचक भावनिक होतात. (क्रमशः)

